

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Kitinoja, H. & Arola, M. 2020. Fakseista ja free moveereista virtuaaliseen liikkuvuuteen ja online-opetuksen myyntiin - kansainvälistymiskehitys kolmen vuosikymmenen aikana. Teoksessa: S. Päällysaho, P. Junell, J. Latvanen, S. Saarikoski & S. Uusimäki (toim.) Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2020: Osaamista strategian vahvuusaloilla. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 33, 182 - 194.

FAKSEISTA JA FREE MOVEREISTA VIRTUAALISEEN LIKKUVUUTEEN JA ONLINE-OPETUKSEN MYYNTIIN - KANSAINVÄLISTYMISKEHITYS KOLMEN VUOSIKYMMENEN AIKANA

*Helli Kitinoja, TtM, erityisasiantuntija, osaamisen vienti
SeAMK Toimisto*

*Marjo Arola, KTM, tiimiesimies, kansainvälisen liikkuvuuden palvelut
SeAMK Toimisto*

1 JOHDANTO

Artikkelissa kuvataan suomalaisten korkeakoulujen ja erityisesti Seinäjoen ammattikorkeakoulun (SeAMK) kansainvälistymisen kehitysvaiheita ammattikorkeakoulun lähes 30 toimintavuoden aikana nostamalla esiin erilaisia käännekohtia, kriittisiä pisteitä ja huippuhetkiä sekä yksiköiden että koko SeAMKin kansainvälistymisessä. Korkeakoulun kansainvälistyminen nähdään artikkelissa laajasti kotikansainvälistymisestä, liikkuvuudesta ja vieraskielisestä koulutuksesta hankkeisiin, aluekehitykseen ja osaamisen vientiin.

Korkeakoulujen kansainvälistymisen alkuvaiheessa on Euroopassa nähty olleen kolme vaihetta: 1970-luvulta vuoteen 1984 kestänyt pioneerivaihe, jossa päätavoitteena oli koulutuksen laadun kehittäminen opettajien ja opiskelijoiden kokemusten kautta, seuraavana suuren menestyksen päivät vuosina 1985 - 1995, jolloin käännekohtana pidettiin vuoden 1985 ICP-konferenssia sekä vuoden 1995 jälkeinen aika, jolloin Sokrates ja Leonardo tulivat Euroopan keskeisiksi koulutusohjelmiksi ja kansallinen näkökulma laajentui kansainväliseksi. Kansainvälisyyskäsitteen merkitys alkoi Euroopassa laajentua 1990-luvulla verkostoitumiseen, rajat ylittävään koulutustarjontaan (transnational education, boarderless education), Euroopan laajuiseen koulutuksen laadunvarmistukseen, eurooppalaisiin opintopisteisiin ja tutkintorakenteisiin. Kansainvälinen koulutus ja yhteistyö alettiin nähdä myös diplomatian välineenä ja uusia Euroopan unionin sekä Euroopan ulkopuolisten maiden välisiä ohjelmia avattiin, esimerkkinä Latinalaisen

Amerikan yhteistyöhön painottuva Alfa, Venäjän ja Itäisen Euroopan Tempus, EU-USA, EU-Kanada, Asia-Link, EU-Australia, Uusi-Seelanti ja Japani -ohjelmat. 2000-luvulta lähtien kansainvälisyyteen on nähty sisältyvän myös elinikäisen oppimisen, markkinaorientoituneen koulutuksen ja koulutuksen kansainvälisten standardien määrittelyn. (Wächter 2004.) Kansainvälisen yhteistyön taustalla ovat viime vuosina vaikuttaneet myös muun muassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet 2030 (Agenda 2030) ja jokaisen Euroopan alueen laatima oma älykkään erikoistumisen strategia (Älykäs ja erottuva 2014).

Suomalaisten korkeakoulujen kansainvälistymiskehityksessä voidaan Söderqvistin (2002) mukaan erottaa viisi eri vaihetta, marginaalinen ja vain harvoja koskettava toiminta, opiskelijaliikkuvuuden edistäminen, tutkimuksen ja opetuksen kansainvälistäminen ja kansainvälisten hankkeiden aloittamisen vaihe, institutionaalinen kansainvälistyminen ja kansainvälistymisen kaupallistaminen.

Artikkelin aihe on ajankohtainen, sillä korkeakoulujen kansainvälistymiseltä odotetaan yhä enemmän ja korkeakoulujen odotetaan pääsevän kansainvälistymisessä jälleen uudelle tasolle. Globaali vastuu ja globaali oppimisen kriisi, digitaalisuuden hyödyntäminen kansainvälisessä yhteistyössä, ulkomaisten osaajien rekrytointi ja kouluttaminen työelämän tarpeisiin sekä osaamisen vienti ovat tämän päivän haasteita kansainvälisessä yhteistyössä. Myös käynnissä oleva maailmanlaajuinen COVID-19-pandemia tulee todennäköisesti muuttamaan globaalia kansainvälistä yhteistyötä. Artikkelissa esitettävät johtopäätökset pohjautuvat kansallisiin ja kansainvälisiin arviointeihin, opiskelijoilta ja yhteistyökumppaneilta saatuun palautteeseen sekä kirjoittajien ja haastateltujen omiin kokemuksiin.

2 AMMATTIKORKEAKOULUN KANSAINVÄLISTYMINEN KOULUTUSPOLIITTISEKSI TAVOITTEEKSI 1990-LUVULLA

Koulutuksen kansainvälistyminen nousi keskeiseksi koulutuspoliittiseksi tavoitteeksi Suomessa 1980-luvun lopulla. Tähän vaikutti suuresti suomalaisen yhteiskunnan ja talouselämän avautuminen kansainväliselle yhteistyölle ja kilpailulle, mikä puolestaan johti osaamistarpeiden muuttumiseen. Varsinkin korkeakoulutukselle tämä aiheutti aivan uudenlaisia haasteita. Suomen haluttiin olevan myös aktiivinen toimija eurooppalaisen koulutus- ja tutkimusalueen rakentamisessa. Suomi allekirjoitti vuonna 1999 Bolognan sopimuksen yhdessä 28 muun Euroopan korkeakoulutuksesta vastaavan ministerin kanssa tavoitteena

eurooppalaisen korkeakoulutusalueen luominen vuoteen 2010 mennessä. (Bolognan prosessi, [viitattu 25.9.2020].) Tukemalla opiskelijoiden liikkuvuutta sekä kehittämällä opintosuoritusten ja tutkintojen tunnustamisjärjestelmiä pyrittiin tukemaan myös työvoiman liikkuvuutta EU:n sisällä (Opetusministeriö 2001). Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen CIMOn perustaminen vuonna 1991 loi omalta osaltaan mahdollisuuksia kansainvälisen toiminnan aloittamiselle ja kehittämiseksi suomalaisissa korkeakouluissa. Kansainvälisyys nähtiin aluksi ainoastaan opiskelija-, opettaja- ja tutkijaliikkuvuutena, sittemmin liikkuvuus on nähty yhtenä osana kansainvälisyyttä.

Ammattikorkeakoulujärjestelmää luotaessa 1990-luvulla koulutuksen kansainvälistäminen oli toiminnan keskeisiä tavoitteita alusta saakka. Seinäjoen väliaikaisen ammattikorkeakoulun toiminnan alettua vuonna 1992 mukana olevien viiden yksikön (liiketalous, maatalous, sosiaaliala, tekniikka, terveysala) edustajista muodostettiin kansainvälisten asian työryhmä. Ammattikorkeakoulut saivat toimintansa ensimmäisinä vuosina myös opetusministeriön (OPM) erillisrahoitusta kansainvälisen toimintansa aloittamiseen. Tavoitteena oli, että erillisrahoituksen loputtua kansainvälisyys jatkuu osana korkeakoulun normaalia toimintaa rahoituksen tullessa korkeakoulun omasta budjetista sekä muun muassa hankerahoituksen kautta. SeAMK onnistui saamaan OPM:n erillisrahoitusta aina vuoteen 2003 saakka. Alkuvuosina erillismääräraha jaettiin opetusyksiköihin opiskelijamäärien suhteessa mahdollistamaan kansainvälisen toiminnan käynnistäminen kaikissa yksiköissä. Myöhemmin erillismäärärahan jaon perusteena olivat myös yksiköiden kansainvälisen toiminnan hankesuunnitelmat sekä kansainvälisessä toiminnassa saavutetut tulokset. Erillisrahoituksen avulla SeAMKissa rakennettiin kansainvälisiä yhteyksiä ja verkostoja, edistettiin opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta, toteutettiin henkilökunnan kielikoulutusta, kehitettiin vieraskielistä opetusta sekä aloitettiin kansainvälinen hanketoiminta. (Kitinoja 2004.)

SeAMK oli marginaalisen kansainvälistymisen vaiheessa perustamisen alkuvuosina 1990-luvun alussa. Tuolloin vain muutamat opiskelijat lähtivät free movereina ulkomaan opiskelujaksolle ja jotkut opettajista osallistuivat kansainvälisiin konferensseihin. Alkuvaiheessa yhteyksiä luotiin ja hoidettiin kirjoituskoneella kirjoitetun kirjepostin, lankapuhelimen ja faksien avulla. Työntekijöiden henkilökohtaisessa käytössä olevat tietokoneet alkoivat yleistyä 1990-luvun puolivälissä ja sen myötä siirryttiin vähitellen myös sähköposteihin. Aluksi tietoa mahdollista kansainvälisestä yhteistyökumppaneista hankittiin erilaisista painetuista julkaisuista, sillä tiedonhaku netin kautta ei vielä ollut mahdollista. Moni yhteistyösuhde lähti liikkeelle myös ammattikorkeakoulussa työskentelevän henkilön omien henkilökohtaisten kontaktien kautta. Huolimatta erilaisten digitaalisten mahdollisuuksien puuttumisesta, 1990-luku oli vahvaa kansainvälisten yhteistyösuhteiden luomisen aikaa ja monet tuolloin luoduista kumppanuuksista kantavat edelleen.

Alkuvaiheessa monessa ammattikorkeakoulussa, myös SeAMKissa, lähdettiin kansainvälistymään lähialueiden Ruotsin ja Baltian maiden kautta. Venäjän kanssa oli yhteistyötä erityisesti Yrittäjyyden yksikössä. Vanhimmat yhteistyökorkeakoulut ovat Saksassa, Hollannissa ja Iso-Britanniassa. Nämä maat olivat myös mallina luotaessa suomalaista ammattikorkeakoulujärjestelmää. SeAMKin ensimmäisen 1990-luvun alkupuolella toteutetun kansainvälisen arvioinnin asiantuntijat tulivat Suomen ja Ruotsin lisäksi myös Saksasta ja Iso-Britanniasta. Liiketalous pääsi jo 1990-luvun alussa mukaan eurooppalaisiin ICP (Inter-University Cooperation Programmes) -verkostoihin, joiden puitteissa tapahtuvalle opiskelija- ja opettajavaihdolle haettiin Sokrates/Erasmus-rahoitusta ensimmäisen kerran vuonna 1993. Myös tekniikka ja maatalous pääsivät mukaan ICP-verkostoihin, ja terveysalakin oli aktiivinen eurooppalaisten yhteistyösopimusten solmimisessa. Maatalousalalla koulutus- ja hankeyhteistyö painottui vahvasti Baltian maihin, sosiaalialalla yhteistyö aloitettiin opettajavierailuilla Euroopassa. 1990-luvun puolenvälin jälkeen keskityttiin erityisesti opiskelijaliikkuvuuden edistämiseen erilaisten liikkuvuusohjelmien, hankkeiden ja vaihto-opiskelijoille suunnattujen opetusohjelmien (mm. Gateway ja International Business) kautta. Ensimmäiset kansainväliset hankkeet saivat myös tuolloin rahoituksensa, esimerkkeinä Latvian ja Liettuan maatalousalan opettajien ja neuvojien koulutusprojekti, tekniikan European Robotized Wood Processing Network -hanke ja TEMPUS-rahoitteinen sairaanhoitajakoulutuksen kehittäminen Albaniassa sekä yrittäjyyden Tempus- ja Tacis -hankkeet Venäjällä. (Kitinoja 2004.) Metsäalalla kansainvälistyminen alkoi opiskelijoiden ohjatuilla kurssimatkoilla Eurooppaan, Japaniin ja USA:han. Vuosittainen perinne jatkui aina vuoteen 2015, jolloin metsäalan koulutus päättyi.

Eurooppalainen korkeakoulutuksen strategia (European Policy Statement, EPS) laadittiin Euroopan Unionille ensimmäisen kerran vuonna 1996, myöhemmin strategiaa uudistettiin muutaman vuoden välein. SeAMKin kansainvälisen toiminnan toiminta-ajatus, painopistealueet ja tavoitteet määriteltiin ensimmäisen kerran yhdessä vuonna 1999. Toimintasuunnitelma ja toimintakertomus laadittiin vuosittain. Kansainvälisten asiain koordinaattori aloitti työnsä SeAMKissa 1996 ja yksiköihin valittiin osa-aikaiset kv-koordinaattorit.

ECTS-käytänteiden (European Credit Transfer and Accumulation System) käyttöönotto aloitettiin SeAMKissa vuonna 1997 ja pari vuotta myöhemmin julkaistiin yksiköiden ensimmäiset Euroopan Komission ECTS -kriteerit täyttävät englanninkieliset opinto-oppaat (ECTS Study Guide). Vuonna 1998 opiskelijavaihdossa otettiin käyttöön ECTS-lomakkeet Learning Agreement ja Transcript of Records. ECTS -pisteet otettiin opintoviikkojen rinnalla käyttöön englanninkielisissä opinto-oppaissa vuotta myöhemmin.

1990-luvun lopulta kansainvälinen yhteistyö alkoi ammattikorkeakouluissa painottua yhä enemmän myös Euroopan ulkopuolelle, vieraskielisen koulutuksen kehittämiseen ja kansainvälisiin hankkeisiin. SeAMKin vahvuutena voidaan pitää sitä, että kansainvälistymisen alusta saakka eurooppalaisen yhteistyön rinnalla rakennettiin yhteistyötä myös muiden maanosien korkeakoulujen kanssa. Yhteistyökorkeakoulujen valinnassa painotettiin laatua ja kohdemaat valittiin harkiten. Liiketalouden yksikkö pääsi ainoana ammattikorkeakoulun yksikkönä yliopistojen joukossa Aasia-pilottihankkeeseen, joka myöhemmin 1997 laajeni kaikkien Suomen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen Aasia-verkostoksi. Verkoston jakauduttua vuonna 2001 kahtia, ammattikorkeakoulujen Aasia-verkosto toteutti vuotta myöhemmin muun muassa ensimmäiset vieraskielisten tutkinto-ohjelmien valintakokeet ulkomailla ja tuotti Aasiaan liittyviä videoluentoja kaikkien ammattikorkeakoulujen käyttöön. SeAMK kuului Aasia-verkoston johtoryhmään. Vuonna 1997 liiketalouden yksikössä aloitettiin Aasia PD-opintokokonaisuus (60 ECTS), johon osallistui eri alojen asiantuntijoita ympäri Suomen. SeAMKin ensimmäiset sopimukset kiinalaisten yhteistyöyliopistojen kanssa allekirjoitettiin vuonna 1995. Vuotta myöhemmin, SeAMKin vakinaistamisvuonna, terveysalan yksikkö aloitti Afrikka-yhteistyön yhdessä ammattikorkeakouluverkoston kanssa (Terve Afrikka-verkosto). Yhteistyö Pohjois-Amerikan ja Japanin yliopistojen kanssa aloitettiin 1997, samana vuonna, jolloin metsäala uutena yksikkönä liittyi SeAMKiin. Argentiina-yhteistyö aloitettiin 1998. Vuotta myöhemmin SeAMKiin liittyi vielä kolme uutta yksikköä (kulttuuri, ravitsemisala ja yrittäjäys).

3 OPETUKSEN JA TUTKIMUKSEN KANSAINVÄLISTYMISESTÄ INSTITUTIONAALISEEN KANSAINVÄLISTYMISEEN 2000-LUVULLA

Bolognan prosessin allekirjoittajamaiden määrä lisääntyi 2000-luvulla. Nykyään mukana on 48 maata, jotka ovat sitoutuneet ottamaan käyttöön kolmiportaisen tutkintojärjestelmän, tunnustamaan vastavuoroisesti ulkomaisessa korkeakoulussa suoritettut tutkinnot ja opintojaksot sekä ottamaan käyttöön laadunvarmistusjärjestelmän, jolla varmistetaan korkeakouluopetuksen ja oppimistulosten laatu ja relevanssi. (Bolognan prosessi, [viitattu 25.9.2020].) Kansainvälisestä yhteistyöstä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa tuli ammattikorkeakoulujen uusi painopistealue ja tutkimustoiminnan tuli olla kansainvälisesti laadukasta ja alueellisesti vaikuttavaa kehitystoimintaa (Varmola 2002). Lupa jatkotutkintokokeiluun (nykyinen ylempi AMK -tutkinto) sosiaalialalla ja liiketaloudessa vuonna 2002 avasi myös SeAMKin kansainvälistymiselle ja imagolle uusia mahdollisuuksia kahden syklin tutkintokoulutusta tuottavana korkeakouluna.

Vuonna 2004 SeAMKilla oli voimassa olevia Sokrates/Erasmus-sopimuksia jo noin sadan eurooppalaisen korkeakoulun kanssa, yhteensä yhteistyökumppaneita oli 33 maassa. Yhteistyökorkeakoulut luokiteltiin neljälle eri tasolle toiminnan laajuuden ja intensiteetin mukaan. SeAMK oli mukana myös monissa verkostoissa, esimerkkeinä TSSH-HEnet, Campo/Pinnet, EAIE, COHEHRE, EUROPEA, DUKENET, AJBS, ENPHE, CIDD -verkostot. Liiketalouden DUKENET-verkosto oli perustettu jo vuonna 1996 aikaisemman Sokrates ICP -verkoston jäsenkorkeakoulujen kesken, SeAMK oli yksi perustajajäsenistä. Verkosto toimii edelleen aktiivisesti jäsenmäärän ollessa 18. Eurooppalaisen luonnonvara-alojen koulutuksen EUROPEA -verkoston Suomen hallituksessa on pitkään ollut SeAMKin edustus. Metsäalalla kansainvälinen yhteistyö oli vahvaa jo pitkään ennen EU-ohjelmia.

Kansainvälisiä hankkeita oli käynnissä 25, joista kolmasosa SeAMK koordinoi. Henkilökunnasta kolmasosa käytti osan työajastaan hanketyöskentelyyn, mikä mahdollisti tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä opetuksen integroinnin. Hankkeet olivat tärkeitä myös aluekehityksen ja ulkopuolisen rahoituksen kannalta. Esimerkkeinä hankkeista ovat Leonardo-rahoitteiset Liepajan kirkon restaurointihanke ja Team Teaching -hanke, Tempus-rahoituksella aloitettu terveydenhoitajakoulutus Albaniassa, ulkoministeriön rahoittamat kehitysyhteistyö- ja North-South-South-hankkeet Ugandassa, Keniassa ja Kosovossa, FIRST Venäjä -hankkeet, Erasmus-intensiivikurssit Bielissä, sosiaalialalla ja liiketalouden Dukenet -yhteistyön puitteissa, Nordplus -hankkeet, Tekesin rahoittamat terveysteknologia -hankkeet yhdessä yritysten ja Japanin kumppaneiden kanssa, Finnish Wellbeing Center -hanke Japanissa, Kulttuuri 2000 -ohjelmasta rahoitetut Tango Europe ja rakennuskonservoinnin hankkeet, Sokrates/Erasmus-rahoitteinen European Nursing, Alfa-ohjelman eLearning -hanke sekä Interreg-rahoitteiset eHealth -hankkeet. SeAMKilla oli pitkään tavoitteena järjestää myös vuosittain yksi kansainvälinen konferenssi ja pari pienempimuotoista seminaaria. Opiskelijat toimivat konferenssiavustajina saamansa koulutuksen jälkeen. Terveysalan yksikön vuonna 1995 järjestämä International Seminar on the Development of Nursing and Rehabilitation oli ensimmäinen kansainvälinen seminaari SeAMKissa, 2000-luvulla kansainvälisiä konferensseja ja seminaareja järjestettiin vuosittain useita Suomessa ja myös ulkomailla, esimerkkeinä ravitsemisalalan konferenssi Food Choices and Healthy Eating vuonna 2005 Kauhajoella, liiketalouden, Foreign Trade Universityn ja IPP-ohjelman koulutus ja yrittäjyys seminaari Vietnamissa vuonna 2011 sekä kansainvälinen Nursing -konferenssi vuonna 2007 Kosovossa.

Kansainvälisessä yhteistyössä jo aiemmin käyttöön otettu ECTS-järjestelmä siirtyi kaikkeen muuhunkin opetukseen ja Suomessa ammattikorkeakoulut ja yliopistot siirtyivätkin ECTS-pohjaiseen opintojen mitoitukseen vuonna 2005. Englanninkielinen tutkintotodistuksen liite Diploma Supplement otettiin ensimmäisenä käyttöön Liiketalouden yksikössä ja vuonna 2004 sen saivat kaikki SeAMKista valmistuvat

opiskelijat. Myöhemmin Euroopan Komissio myönsi SeAMKille laadukkaasta toiminnasta myös Diploma Supplement Labelin.

Vieraskielisiä tutkinto-ohjelmia oli 2000-luvun alussa tarjolla vain yksi, Degree Programme in International Business, jota oli edeltänyt 1990-luvulla Top Athletic -koulutusohjelma. Vuonna 2009 vieraskielisiä tutkinto-ohjelmia oli kolme (Bachelor Degree in International Business, Bachelor Degree in Nursing ja Master Degree in International Business Management). Opetusministeriön (OPM) tavoite ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrästä oli neljä prosenttia (Opetusministeriö 2001) ja myös SeAMKissa oli tavoitteena lisätä vieraskielisten tutkinto-ohjelmien määrää. SeAMK oli myös lähes kymmenen vuotta mukana ammattikorkeakoulujen FINNIPS-verkostossa ja myös sen ohjausryhmässä tavoitteenaan ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden rekrytointi ja yhteistyössä valintakokeiden järjestäminen ulkomailla, parhaimmillaan 16 maassa (Vanhanen & Holappa 2019). SeAMK koordinoi useiden vuosien ajan valintakokeiden järjestämistä Vietnamin. SeAMKissa oli 2010-luvulta lähtien tarjolla myös yhteensä 15 kolmen kuukauden mittaista vieraskielistä opintokokonaisuutta. Ensimmäinen kaksoistutkinnon suorittanut opiskelija valmistui Yrittäjyyden yksikössä vuonna 2007, pian tämän jälkeen alkoi kaksoistutkintoon johtava koulutus myös liiketaloudessa ja tekniikassa, aluksi saksalaisten yhteistyökorkeakoulujen kanssa. Tänä päivänä kaksoistutkintokoulutusta koskevia yhteistyösopimuksia on 17, joista kaksi Euroopan ulkopuolella, Kiinassa ja Venäjällä. MBA -tutkinto-ohjelmalla on myös vuodelta 2012 kolmoistutkintosopimus Saksan ja USAn partnerikorkeakoulujen kanssa. Ulkomaisten opiskelijoiden ohjausta ja palveluja kehitettiin ja koordinoitiin perustamalla moniammatillinen vieraskielisen koulutuksen työryhmä. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden kotoutumista tuettiin säännöllisten palautekyselyjen ja henkilökohtaisen ohjaussuunnitelman avulla, mihin ohjasi myös kuntia velvoittava vuonna 1999 voimaan tullut maahanmuuttajien kotouttamislaki.

SeAMK sai vuosien 1999, 2000 ja 2002 kansainvälisen toimintansa perusteella OPM:n tuloksellisuusrahaa, jossa liikkuvuuslukujen lisäksi kriteereinä olivat ulkomailla suoritettujen opintojen ja vieraskielisen opetuksen määrä. SeAMKin kaikkien vaihtojaksolle lähteneiden opiskelijoiden osuus oli 48 % aloituspaikoista (AMKOTA 2003). Saapuville vaihto-opiskelijoille tarjottiin sosiaalista ohjelmaa ympäri vuoden yhdessä opiskelijajyhdistyksen kanssa. Kansainvälisen opiskelun ohjauksen prosessit mallinnettiin 2004 ja vaihto-opiskelijoiden palautejärjestelmä kehitettiin systemaattiseksi.

Kansainvälistymiseen liittyvää kehitystyötä resursoitiin vakinaistamalla SeAMKin kv-koordinaattorin tehtävä ja muuttamalla nimike kansainvälisten asiain päälliköksi vuonna 2000, vuotta myöhemmin ensimmäinen kansainvälisten asiain sihteeri,

sittemmin suunnittelija aloitti työnsä. Ministeriön toimesta julkaistiin ensimmäinen korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia (Opetusministeriö 2001) ja SeAMKissa laadittiin vuosille 2004 - 2007 kansainvälisen toiminnan toimintasuunnitelma. Vuonna 2008, samoihin aikoihin OPM:n uusimman kansainvälistymisstrategian kanssa, julkaistiin SeAMKin kansainvälisen toiminnan strategia vuoteen 2015 saakka (Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2008). 2000-luvulla kansainvälisyys vakiinnutti roolinsa osana ammattikorkeakoulun eri toimintoja kansainvälisen toiminnan prosessien leikatessa SeAMKin opetuksen/oppimisen ja TKI-toiminnan pääprosesseja ja tukipalvelujen prosessia eli voidaan puhua institutionaalisesta kansainvälistymisestä.

4 SIIRTYMINEN KANSAINVÄLISTYMISEN KAUPALLISTAMISEN VAIHEESEEN 2010-LUVULLA

Vuonna 1987 perustetun EU komission Erasmus+ (aik. Sokrates) -ohjelman kautta on osallistunut liikkuvuusjaksoille yli 200 000 suomalaista kuluneen kolmen vuosikymmenen aikana (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a). Erasmus-ohjelmakausittain (2007 - 2013 ja 2014 - 2020) korkeakoulut ovat laatineet Erasmus Policy Statementin (EPS), jonka hyväksynnän jälkeen Euroopan komissio on myöntänyt korkeakoululle Erasmus Charterin (Erasmus Peruskirjan). Vuonna 2015 Erasmus+ -ohjelma avautui myös yhteistyöhön EU/ETA-alueen ulkopuolisten maiden kanssa. SeAMK onnistui saamaan heti ensimmäisellä hakukierroksella Erasmus+ Global Mobility (International Credit Mobility) -rahoitusta vahvistamaan globaalia yhteistyötä Argentiinan, Japanin, USA:n ja Vietnamin yhteistyökorkeakoulujen kanssa. Myöhemmin rahoitusta on saatu myös yhteistyölle Kazakstanin sekä Terve Afrikka -korkeakoulujen konsortiona Kenian ja Ugandan kanssa. Valtiot usein tukevat opiskelua ulkomailla myös omilla stipendiohjelmillaan. SeAMK yhtenä harvoista suomalaisista korkeakouluista ja sen Tekniikan yksikkö onnistui pääsemään mukaan Brazilian Science Without Borders -ohjelmaan, jonka kautta yksikköön tuli opiskelijoita Brasiliasta useana vuotena.

Viimeisimmän kymmenen vuoden aikana SeAMKissa on vahvistettu erityisesti kansainvälistä hankeosaamista TKI-asiantuntijaryhmän toimesta. Kansainvälisissä hankehauissa on onnistuttu hyvin saamalla rahoitusta muun muassa Horisontti 2020 -ohjelmasta sekä COSME, Interreg Europe, Interreg Baltic Sea Region, Botnia Atlantica ja Erasmus+ Strategic Partnership -ohjelmista. Alueellinen 12 organisaation yhteinen Excellence Forum perustettiin vuonna 2014 SeAMKin rehtorin aloitteesta vahvistamaan yhteistyötä kansainvälisten hankkeiden ja

hankerahoituksen saamiseksi alueelle. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on myös lisääntynyt vähitellen ja suunnitelmissa on aloittaa myös uusi Automation Engineering -tutkinto-ohjelma syksyllä 2021 sekä uusi Agro-Food -tutkinto-ohjelma syksyllä 2022. Kansainvälisyys osaamisjuonteena sisällytettiin kaikkien tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmiin vuonna 2015.

SeAMKin kansainvälisen toiminnan puoli hajautetusta mallista siirryttiin syksyllä 2017 kansainvälisen liikkuvuuden hallinnoinnin osalta keskitettyyn malliin. Koulutusviettiin nimettiin koulutusviennin johtoryhmä. 2020 alussa perustettiin rehtorivetoinen kansainvälisen koulutuksen ohjausryhmä, joka käsittelee koti-kansainvälistymiseen, liikkuvuuteen, vieraskieliseen koulutukseen ja koulutusviettiin liittyvät asiat. SeAMKin nykyisen strategian visiona on "Kansainvälinen ja yrittäjähenkkinen SeAMK – paras korkeakoulu opiskelijalle" (SeAMK strategia 2020 - 2024 (2030) 2019). SeAMKin kansainvälistymissuunnitelma vuosille 2019 - 2025 määrittelee toiminnan keskeiset tavoitteet, toimenpiteet ja aikataulun tuleville vuosille (SeAMK kansainvälistymissuunnitelma 2018).

Eurooppalaisen koulutuksen kilpailukyvyyn vahvistaminen globaaleilla ja kaupallistuvilla koulutusmarkkinoilla on ollut Bolognan julistuksen keskeisiä tavoitteita. Suomessa vuoden 2018 tavoitteena oli nostaa koulutusviennin volyymi 350 miljoonaan euroon, vuotta myöhemmin 2019 koulutusviennin arvo oli jo 385 miljoonaa euroa (Koulutusviennin tiekartta 2020). Koulutusviennissä tavoitellaan jopa 6 - 8 % osuutta korkeakoulun budjetista. Myös alueen yritysten kansainvälistymistä ja kansainvälistä vientiä voidaan edistää koulutusviennillä ja osaamisen viennillä. Kehitettäessä koulutuspalveluista vientituotteita kertyy samalla myös osaamista kotimaassa hyödynnettäväksi. Osaamisen viennin edistäminen mainittiin yhtenä viidestä strategisesta tavoitteesta ensimmäisen kerran Opetusministeriön vuonna 2009 julkaisemassa korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa. Globaali vastuu oli toinen viidestä strategisesta tavoitteesta ja sitä haluttiin edistää muun muassa kapasiteetin vahvistamisen hankkeiden avulla sekä suuntaamalla koulutusvientiä kehittyvien maiden tarpeisiin. Vuotta myöhemmin julkaistiin koulutusviennin strategia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010). Uusimmissa ministeriön korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjauksissa 2017 - 2025 yksi seitsemästä toimenpidekokonaisuudesta on "vauhtia suomalaisen osaamisen viennille". Osaamisen vientiä ja koulutusvientiä on valtakunnan tasolla vauhditettu myös Koulutusviennin tiekarttojen 2016 - 2019 ja 2020 - 2023 avulla. (Opetusministeriö 2009; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016; 2017b; Opetushallitus 2020.) Ammattikorkeakouluille tehdyn kyselyn mukaan noin puolella niistä oli vuonna 2016 aktiivista koulutusvientitoimintaa (Aura ym. 2016).

SeAMKissa oli vuosina 2015 - 2017 käynnissä koulutusviennin sisäinen kehittämisshanke, jossa muun muassa mallinnettiin koulutusviennin prosessi, laadittiin

koulutusviennin toimintaohjeisto, tuotteistettiin SeAMKin osaamista ja pilotoitiin myyntitapahtumia. Kyseistä hanketta edelsi vuosina 2014 - 2015 hanke, jossa selvitettiin koulutusviennin organisoitumista alueella sekä alueellisia osaamisen viennissä hyödynnettäviä vahvuuksia. Ruokaketjuun liittyvää koulutusvientä on kehitetty EAKR-hankkeessa vuosina 2017 - 2019. SeAMKin vieraskielinen koulutus, kansainvälinen hankeosaaminen, TKI-toiminta ja laadunvarmistukseen liittyvä osaaminen toimivat perustana koulutusviennille ja osaamisen viennille. Osaamisen vieni painopisteenä oli mainittu SeAMKin kansainvälistymisen strategiassa jo vuonna 2008.

SeAMK osana Seinäjoen koulutuskuntayhtymää oli jäsenenä Finpron hallinnoimassa Future Learning Finland (FLF) -koulutusvientiverkostossa sen toiminnan alkuvuosina 2011 - 2012, vuoden 2015 lopulla SeAMK liittyi uudelleen verkoston jäseneksi. Vuodesta 2016 verkoston nimi oli Education Export Finland, kunnes vuotta myöhemmin avattiin koulutusviennin kasvuohjelma Education Finland, jota hallinnoi Opetushallitus. Alueellinen Team Finland South-Ostrobothnia -yhteistyö tukee myös osaltaan koulutusvientä ja yhteistyötä yritysten kanssa. Lukukausimaksukokeiluun SeAMK osallistui vuosina 2010 - 2014 MBA-ohjelmalla. Vuonna 2016 tuli voimaan lukuvuosimaksuja koskeva lakimuutos, tilauskoulutuksen lainsäädäntö mahdollisti jo vuodesta 2008. Vuosien 2016 - 2020 aikana SeAMKin koulutusviennin liikevaihto kaksinkertaistui vuosittain. On kuitenkin otettava huomioon, että kansainvälisen palveluliiketoiminnan kehittyminen saattaa viedä korkeakoululta jopa kymmenen vuotta. Lukuvuosimaksullisen koulutuksen lisäksi SeAMK on saanut tuloja erilaisten lyhytkurssien ja täydennyskoulutuksen (Training for Trainers, johtaminen, ruoka ja maatalous, Healthy Kids) myynnistä Vietnamiin, Kiinaan, Kazakstaniin, Argentiinaan, Etelä-Koreaan ja Namibiaan.

Digitaalisuuden myötä tavat ja mahdollisuudet hoitaa kansainvälistä yhteistyötä ovat muuttuneet ja kehittyneet 2010-luvulla. Kehittyvästä teknologiasta huolimatta yhä edelleen on keskeisintä kuitenkin ihmisten välinen vuorovaikutus. Yhä useammalla korkeakoululla on käytössään liikkuvuuksien hallinnointiin sähköinen järjestelmä ja myös SeAMKissa otettiin 2010-luvun lopulla käyttöön sähköinen Sole Move -järjestelmä. Lisäksi Erasmus+ -ohjelman dokumentaatio hoidetaan sähköisesti (esim. Mobility Tool) ja erilaiset sähköiset alustat (esim. Vipunen), virtuaaliset oppimisympäristöt (esim. Moodle, Padlet) ja etäkokoukset (esim. Teams, Zoom, Skype) mahdollistavat kansainvälisten yhteistyökumppanien tapaamisen virtuaalisesti kasvokkain. Hanke- ja rahoitushakemukset ovat sähköisiä ja hankehallinnointia hoidetaan sähköisten järjestelmien kautta (esim. Euroopan Komission Portaali, Valtionhallinnonjärjestelmä). Koulutusviennissä olisi myös entistä enemmän kysyntää virtuaalisille tuotteille.

5 HAASTEINA 2020-LUVULLA VIRTUAALILIKKUVUUS, HYBRIDIOPETUS, KOULUTUSPERUSTAINEN MAAHANMUUTTO JA GLOBAALI VASTUU

SeAMKin vahvuutena kansainvälisyyden kehittämisessä voidaan pitää visionääristä ja rohkeaa johtajuutta sekä henkilökunnan sitoutunutta, yrittäjämäistä, innostunutta ja innovatiivista otetta koulutuksen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan kansainvälistämisessä. Opiskelijoilta ja yhteistyökumppaneilta on saatu myönteistä palautetta SeAMKin kansainvälisestä toiminnasta ja osaamisesta ja yleensä SeAMKia on pidetty myös luotettavana ja haluttuna yhteistyökumppanina. SeAMK on nähty myös monissa tilanteissa kansainvälisyyden edelläkävijänä alueella ja useilla mittareilla mitattuna SeAMK on toimintansa ensimmäisten vuosikymmenten aikana kuulunut myös ammattikorkeakoulujen kärkijoukkoihin kansainvälisyyden kehittämisessä. Kilpailussa mukana pysyminen edellyttääkin jatkuvaa seurantaan liittyen muun muassa toimintaympäristöön, globaaleihin haasteisiin ja koulutuspoliittisiin painotuksiin Suomessa sekä maailmalla. Kehityksessä on hyvä pysyä etujoukoissa.

SeAMKin aktiivinen kansainvälinen toiminta ja monipuoliset mahdollisuudet opiskelijaliikkuvuuteen sekä opiskelijoiden henkilökohtainen ohjaus on nähty myös kilpailutekijänä ja apuna muun muassa opiskelijarekrytoinnissa. SeAMKin vahvuutena ovat olleet myös vaihto-opiskelijoille suunnatut lukukauden mittaiset vieraskieliset opintokokonaisuudet jo 1990-luvun lopulta. Vieraskieliset tutkinto-ohjelmat mahdollistavat ulkomaisten maksavien tutkinto-opiskelijoiden rekrytoinnin lisäksi myös liikkuvuuden, kotikansainvälistymisen ja muun koulutusviennin. Ulkomaisten maksavien tutkinto-opiskelijoiden rekrytointi onkin SeAMKin tämänhetkinen painopiste koulutusviennissä. Korkeakoulun on oltava valmis käyttämään myös luotettavien agenttien ja edustajien palveluita opiskelijoiden hankkimiseksi. Myös uudet yhteistoimintamallit kuten joint degree, twinning programme, transfer programme, pathway programme tai franchise-malli saattavat olla tarpeen hankittaessa maksavia opiskelijoita ja asiakkaita ja sitä kautta myös koulutusperustaisia maahanmuuttajia ja työvoimaa alueellemme.

Maaliskuussa 2020 alkoi koronapandemian myötä iso digiloikka kansainvälisissä liikkuvuuksissa, opetuksessa ja koulutusviennissä. Vain muutamissa päivissä siirryttiin globaalisti laajamittaiseen virtuaaliseen liikkuvuuteen eli opetus muuntui monessa korkeakoulussa luokahuoneissa tapahtuneesta opetuksesta digitaalisten järjestelmien kautta toteutettuun etäopetukseen. Liikkuvuusjaksolla olleet opiskelijat saattoivat jäädä kohdemaahansa tai palata kotimaahansa ja opiskella

etäopiskeluna opiskeluohjelmansa opintoja. Kevään 2020 aikana sekä SeAMK että sen kansainväliset kumppanikorkeakoulut siirtyivät historiallisen laajaan etäopetukseen ja vaihtojaksojen loppuunsaattamiseen virtuaaliliikkuvuutena. Syksyllä 2020 opetusta on jatkettu hybridimallilla eli osa opiskelijoista opiskelee paikan päällä, osa etänä. Myös noin 40 ulkomaista vaihto-opiskelijaa suorittaa vaihtolukukautensa SeAMKissa osallistumalla etänä hybridimallilla toteutettavaan opiskeluun. Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden rekrytointi on myös uusien haasteiden edessä, sillä maiden ja mannerten välinen liikkuminen ei ole mahdollista. International Business -tutkinto-ohjelman ulkomaisille opiskelijoille tarjotaan-kin syksyn opinnot online-opintoina osana hybridiopetusta. Uuden Erasmus+-ohjelmakauden 2021 - 2027 tavoitteisiin oli jo aikaisemmin kirjattu fyysisten liikkuvuuksien ohella Blended Mobility -tyyppisten liikkuvuuksien kehittäminen ja toteuttaminen. Blended Mobility yhdistää viikon tai kahden viikon fyysiset liikkuvuusjaksot ja virtuaalisen opetuksen osuuden. Koronapandemia nopeutti tätä kehittämistyötä. Globaali vastuu ja muun muassa globaaliin oppimisen kriisiin vastaaminen korostuvat myös koronapandemian myötä. Yhteistyö on kaiken ydin.

Kiitokset artikkelin asiantuntijoina toimineille SeAMKin aikaisempien vuosien kv-koordinaattoreille Pirkko Kivinen (metsä), Ritva Leppänen (liiketalous), Tapio Pihlajaniemi (tekniikka) ja Tuija Pitkääkoski (ravitsemisala).

LÄHTEET

Agenda 2030. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet 2030. [Verkkosivu]. Helsinki: Ministry for Foreign Affairs. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <https://um.fi/agenda-2030-sustainable-development-goals>

AMKOTA 2003. Ammattikorkeakoulujen tilastot vuodelta 2003. Helsinki: Opetusministeriö.

Aura, P., Heikkinen, S., Kannasto, E., Kitinoja, H., Muttonen, J. & Nemilentsev, M. 2016. Osaamisen vienti uutena yrittäjyyden muotona ammattikorkeakouluissa. [Verkkoartikkeli]. Teoksessa: S. Päällysaho, E. Varamäki & S. Saarikoski (toim.) AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät 8. - 9.11.2016: Seminaarijulkaisu. Seinäjoki: Sedu: SeAMK. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7109-52-6>

Bolognan prosessi ja eurooppalainen korkeakoulutusalue. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Euroopan komissio. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_fi

Kitinoja, H. 2004. Kansainvälinen Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Teoksessa: M. Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä: Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 18.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteeksi - Suomen koulutusviennin strategiset linjaukset: Valtioneuvoston periaatepäätös. [Verkkajulkaisu]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:11. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-923-3>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Koulutusviennin tiekartta 2016 - 2019. [Verkkajulkaisu]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:9. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-394-1>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017a. Erasmus+ -ohjelma on liikuttanut 235 000 suomalaista 30 vuodessa. [Verkkosivu]. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <https://minedu.fi/-/suomi-elaa-kansainvalisyysta-erasmus-ohjelma-liikuttanut-235-000-suomalaista-30-vuodessa>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. Yhteistyössä maailman parasta: Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017 - 2025. [Verkkajulkaisu]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-457-3>

Opetushallitus. 2020. Koulutusviennin tiekartta 2020 - 2023. [Verkkajulkaisu]. Raportit ja selvitykset 2020:8. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulutusviennin-tiekartta-2020-2023>

Opetusministeriö. 2001. Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia. Opetusministeriön työryhmien muistioita 23:2001. Helsinki: Yliopistopaino.

SeAMK strategia 2020 - 2024 (2030): Kokoaan suurempi ja entistä verkottuneempi SeAMK. 2019. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 8.10.2020]. Saatavana: <https://storage.googleapis.com/seamk-production/2020/02/seamk-strategia-2020-2024-nettiin.pdf>

SeAMK kansainvälistymissuunnitelma vuosille 2019 - 2025: Kansainvälinen kasvu. 2018. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 8.10.2020]. Saatavana SeAMKin intrasta. Vaatii käyttöoikeuden.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu. 2008. Seinäjoen ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan strategia 2015. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: <https://docplayer.fi/18853759-Seinajoen-ammattikorkeakoulun-kansainvalisen-toiminnan-strategia-2015.html>

Söderqvist, M. 2002. Internationalisation and its management at higher education institutions: Applying conceptual, content and discourse analysis. Helsinki: Helsinki School of Economics. Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis A-206.

Vanhanen, R. & Holappa, J. (eds.) 2019. Attracting global talents: FINNIPS network`s ten years of enhancing internationalisation. Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences. Publications of JAMK University of Applied Sciences 264.

Varmola, T. 2002. Ammattikorkeakoulujen tulevaisuudennäkymiä. Teoksessa: J.-P. Liljander (toim.) 2002. Omalla tiellä: Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Helsinki: Edita, 371 - 382.

Wächter, B. 2004. Introduction. Teoksessa: B. Wächter (ed.) Higher education in a changing environment. ACA Papers on International Cooperation in Education. Bonn: Lemmens Verlags & Mediengesellschaft mbH, 8 - 12.

Älykäs ja erottuva - Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategia. 2014. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan liitto. Julkaisu B64. [Viitattu 25.9.2020]. Saatavana: https://www.ep-liitto.fi/images/B_64_Alykas_ja_erottuva_Etela-Pohjanmaan_alykkaan_erikoistumisen_strategia.pdf